

Florence Nightingale

– Kvinde i krig



Af og med Agnete G. Haaland

Rebellen med lampen

Florence Nightingale (1820–1910)

Florence Nightingale, har i sjælden grad bevaret den mytiske status, hun allerede havde opnået, før hun døde i 1910, og var kendt som Damen med Lampen.

Florence Nightingales berømmelse blev opnået af en socialt set, særdeles privilegeret kvinde med kontakter og netværksforbindelser i orden. Hendes sociale baggrund har utvivlsomt åbnet døre til den politiske og kulturelle elite i England. Hendes berømmelse og betydning kom dog til at række langt udover de snævre cirkler efterhånden som hendes idéer om sygepleje og sundhedsvæsen blev en del af den almindelige visdom. I sin samtid blev hun en af de ivrigste forsvarere for sygepleje som et respektabelt erhverv, ja et decideret kald for ugifte kvinder.

Hun ønskede at gøre op med datidens to sygeplejerskeopfattelser. Ifølge den ene kunne katolske nonner og anglikanske søstre ikke befatte sig med den fysiske omsorg, men kunne til gengæld lægge vægt på plejens psykologiske og åndelige dimension. Det andet syn på sygeplejersker gik på, at verdslige sygeplejersker ved hospitaler, fattighuse eller filantropiske forsorgsinstitutioner var mere eller mindre fordrukne eller promiskuøse og ene og alene egnede til at assistere læger og følge deres ordrer. Opfattelserne drog en skillelinie mellem psyke og krop og hvilke kvinder, der kunne befatte sig med hvad.

At Florence Nightingale måtte kæmpe vedholdende og lidenskabeligt for at få skabt sig et eget indkomstgrundlag og udfoldelsesrum gjorde både hendes situation sværere og lettere. At en overklassekvinde tænkte på at skabe sig en egen karriere var et regelret oprør mod gældende kønsnormer i miljøer som hendes. Normer virker kun, så længe mennesker vil forfægte dem. Florence Nightingales moder og søster Parthe var i lang tid hendes mest hårdnakkede modstandere og i-

stand til at vække og holde liv i Florence Nightingales skyldfølelser over ikke at ville som de.

Det martrede hende, at hun kom til at se ned på og foragte deres daglige sysler og selskabelighed som spild af tid og tit den rene og skære tomgang.

Hun blev af adskillige mænd betraget som yndig, intelligent og et særdeles godt parti. Bejlere savnede

mig i udmattelse med sindets slukkede håb og hjertet uden styrke. Åh ! Fri – fri, guddommelige frihed, er du omsider kommet? Velkommen, smukke død!«

At skrive historien om Cassandra havde haft et selvterapeutisk sigte i 1852. Året efter blev Krimkrigens udbrud et definitivt skridt i selvstændig retning og hendes endelige brud med opvæksten.



hun ikke. Problemet var blot, hun ville mere, end hun mente, hendes bejlere kunne indfri.

I mange år stod Florence midt i et tilsyneladende uendeligt forhindringsløb for at forcere familiemodvilje, sociale fordomme og normer om »korrekt« kvindelighed.

Florence N. skrev i 1852 i den skønlitterære skitse »Cassandra«, som hun senere indrømmede var selvbiografisk baseret:

»Mine nærmeste var som børn, der legede på det 18. Århundredes strand. Jeg var deres gyngest, deres legetøj, og de kære sjæle gyngede mig op og ned! De blev aldrig trætte af legen, før jeg selv var blevet en voksen kvinde og vænnet til det 19. Århundredes ideer måtte lægge

Florence Nightingale havde ved selvsyn stiftet et vist bekendtskab med sygeplejen på kontinentet. To gange besøgte hun bl.a. den tyske diakonisseanstalt i Kaiserswerth.

Endnu en inspirationskilde var mødet med franske nonner – De Barmhjertige Søstre. Selv overvejede hun en tid at konvertere fra den anglikanske kirke til romerkirken. Bl.a. fordi hun syntes, at den anglikanske kirke ikke gav kvinder nær samme spillerum i kirkeligt regi for at kaste sig ud i seriøst socialt arbejde eller sygepleje. Med den britiske og katolske kardinal Manning korresponderede hun længe og intenst. Manning var dog ikke overbevist om, at hun var i besiddelse af den rette kristelige ydmyghed og vilje til

Kvinde i Krig



Med enkle hjælpemidler giver skuespiller Agnete G. Haaland og saxofonist Geir Lysne et historisk portræt af Florence Nightingale.

Forestillingen viser Florence Nightingale's liv og personen som revolutionerede sygeplejen og skabte grundlaget for den måde sygeplejersker i dag opfatter deres fag. Men stykket viser også en meget stærk kvindes kamp mod vanetænkning og mandsdominans.

Det er Florence Nightingales egne dagbogsnotater som danner udgangspunkt for dramaet. I forestillingen har Agnete G. Haaland tolv forskellige roller foruden rollen som Florence selv.

Gå ikke glip af denne forestilling, som er gribende, intens, men også humoristisk og varieret.

Forestillingen varer 1 time uden pause.

ind- og underordning. Deri så han sikkert rigtigt, for eftergivenhed var et ord, hun lader til at have kendt. Hun var, bagved sin beherskede stil og diplomatiske formåen, en rebel.

Uden nogensinde at have taget en nærmere specificeret uddannelse og haft længere fast ansættelse ved et hospital eller forsorgsinstitution læste, skrev og eksperimenterede Florence Nightingale sig frem til sin rolle som reformivrende ekspert. Det var baggrunden for, at hun efter Krimkrigens udbrud 1853 som den første kvinde, der med en britisk regeringsudnævnelse i ryggen og ledsaget af et team håndplukkede katolske nonner og anklianske diakonisser og søstre, samt »almindelige« hospitalssygeplejersker kunne sætte kurs mod Osmannerriget.

Under og efter Krimkrigen arbejdede Florence Nightingale under den forudsætning: at kvinder (endnu) først var i færd med at tilkæmpe sig ret og magt til at sætte deres ønsker igennem via repræsentation i partierne. Stærke sympatier for kvindevalgretskampen havde hun dog ikke. Hendes egen metode var korridorpolitikeren, som i tæt samarbejde med politisk indflydelsesrige mænd eller gentlemen med faglig ekspertise førte hendes synspunkter ind i det parlamentariske spil.

Florence Nightingale rejste til Krim med mandat til at organiseret sygeplejen ved den britiske hærs forlægning i Scutari.

Gruppen skulle have været på 40 kvinder, men blev på 38. Hun ramte siden en pæl gennem forestillingen om, at disse kvinder tog med til Krim af pure idealistiske grunde. Ved at tage med, havde de hver især betragteligt bedre lønmuligheder end ved at være blevet hjemme på et hospital. Kun 14 var hospitalssygeplejersker, resten var katolske nonner eller anglikanske søstre fra kirkelige institutioner. Deres instruks pålagde dem ubetinget at adlyde hende, hendes ord skulle være lov for dem. De måtte under ingen omstændigheder fraternisere med tropperne. Deres uniformer og anden påklædning måtte absolut ikke bære farvede bånd eller blomster. De måtte kun indtage stærke drikkevarer i begrænset mål og kun gå ud, ledsaget af egne kolleger. Nu gjaldt det om at vise de militære læger bag

frontlinien på lazarettet i Scutari, at de udsendte kvinder virkelig kunne noget.

Hun pålagde sig selv en behård arbejdsdisciplin og demonstrerede en stålsat vilje. Hun viste sig at besidde en tusindkunstners improvisation. Med sit team ankom hun til et kaos af dårlig administration, manglende hospitalsudstyr, patientbeklædning og mangel på ordentlige madvarer, forbindinger og nok sengepladser. Oveni kom så de militære og administrative leders ofte forbedringsmodtagelse og samarbejdsvilje. Men efterhånden nøjedes hun ikke alene med at lede sygeplejen, hun blev en slags indkøbsleder, forvaltnings- og økonomichef for forlægnings mange tusinde mand. Hun fik sat gang i en højst tiltrængt lazaretudvidelse. Hendes konkrete møde med det militære sanitetsvæsen i praksis chokerede hende og overbeviste hende om, at flere af nationens sønner var afgået ved døden p.g.a. den epidemiske smittefare ved lazaretindlæggelse, end på Krims slagmarker. Florence Nightingales store styrke som pioner var bl.a., at hun havde et realistisk usentimentalt overblik og betragtelige administrative og praktiske evner, som gik udover, men dog hang dybt sammen med det mere sygeplejefaglige.

Krigens oplevelser glemte hun aldrig. For Florence Nightingale handlede det om i fredstid at få moderniseret den britiske hærs sanitetsvæsen og hospitalssystem. Med støtte fra dronning Viktoria, som efter Krimkrigen havde tildelt hende St. Georg Korsets orden, blev der nedsat en regeringskommission med dette for øje. Medlem af regeringskommissionen kunne Florence N.

April 24, 1854

THE ILLUSTRATED LONDON NEWS

461

FLORENCE NIGHTINGALE.

THE POETRY BY FRANCIS BERNHOFF, Esq.
MUSICO.

THE MARCH BY J. L. HAYDN.

With joy - ty song we love to cheer The hearts of dar - ing
men, Ap - plaud - ed thus, they glad - ly hear The hos - pital's call a - gain. And now we sing of

ikke blive, men i en stor rapport fremlagde hun et væld af ideer. Mange af dem har siden påvirket det britiske og andre landes militære sanitetsvæsen og civile sundhedsvæsen frem til i dag.

Da Nightingale Sygeplejeskolen åbnede 1860 ved St. Thomas Hospital i London var det ikke med hende som øverste chef men hun fulgte skolens udvikling til en modelskole på internationalt plan – bl.a. som uddannelsessted for flere af datidens danske sygeplejersker. Florence Nightingale krævede langt op i årene uhyre meget af sig selv. Måske forstod hun ikke, at af sig selv kan man kræve alt, men tage for givet, at andre kan, vil eller tør det samme, kan man ikke. Hun brød sig ikke om

at en uddannet Nightingale-sygeplejerske giftede sig, så at sige sprang fra det kald, hun opfattede sygeplejearbejde som.

Dengang hun rejste til Krim med sit følge af kvinder, havde hun pakket en lille sort notesbog ned i bagagen. Der lå tre breve gemt i den. I det ene gav hendes moder hende i anledning af regeringsudnævnelse og afrejsen – omsider – den velsignelse, hun i årevis havde hungret for-gæves efter. I et andet brev opfordrede den katolske kardinal Manning hende til, at huske at bede til og lade sig beskytte af det hellige hjerte. I det tredje brev skrev Richard Monckton Miles, der forgæves havde belejret hende: »Nu rejser du så til østen... det kan du påtage dig, nu

hvor du ikke kan påtage dig mig«.

Da Florence Nightingale, der så gerne ville tilhøre sig selv for at gøre en indsats, som rakte udover det egocentriske, skrev sit testamente udtrykte hun ønske om, at hendes døde krop blev dissekeret af hensyn til den medicinske videnskab og dens fremskridt. ønsket blev aldrig indfriet.

Det gjorde til gengæld et andet ønske om i al enkelhed at blive begravet i familiegravstedet. Begraves blandt nationens berømte mænd i Westminster Abbey havde været på tale. Tanken huede hende ikke. Hun havde forlængst forsonet sig med familien, da hun først havde besejret den.



